

VI. LETNIK — 6. ŠTEVILKA

NOVEMBER 1981

Naša
OSKUPNOST

glasilo szdl ljubljana, moste-polje

25. Maj

UMETNIŠKA PRILOGA

REPUBLIKA
NAŠA
PRAZNIK
SLAVI

MLADA GENERACIJA

*Tito je heroj naše revolucije,
Tito je heroj naše graditve,
Tito je naša svetla prihodnost,
Tito je v jedru vsake naše odločitve.*

*Našemu dragemu Titu smo prisegli,
da bomo šli ponosno naprej,
zvesti njegovi življenjski oporoki
ne bomo poznali ovir in ne mej.*

*Naša generacija bo kmalu dozorela
in krepko posegla bo v življenjski boj.
Z ramo ob rami korakamo ponosno,
spremlja povsod nas naš Tito — heroj.
ŽELJKO KULENOVIČ, VIII/2
OŠ JOSIFA PANČIČA, BEOGRAD,
prevedla NADA CAREVSKA*

VIDA FAKIN, rojena Lojk, je doma z Viča. Rodila se je l. 1915. Osnovno šolo je končala na Viču, gimnazijo pa na ženski realki v Centru. Ne germanistiki je opravila 1. državni izpit. Likovna izpoved, ki se ji je predajala že v srednji šoli, pa jo je vedno bolj privlačila. Med vojno ni študirala, a skupaj z možem je sodelovala pri delu za OF. Že jeseni l. 1945 se je odločila za študij na likovni akademiji: Diplomirala je l. 1949 in se takoj zaposlila kot likovna pedagoginja na gimnaziji v Kamniku. Čez dobro leto dni je dobila delo v Ljubljani in poučevala na več srednjih šolah (tudi umetnostno zgodovino) ter na hospitacijski osnovni šoli na Ledini. Vsa povojna leta je z družino stanovala v Mostah na Zaloški c. št. 57 (hiše ni več, tam je sedaj nova tržnica). Leta 1970 pa se je preselila v Rožno dolino, kjer od l. 1975, ko se je upokojila, tudi stanuje naprej.

Od ustanovitve občinske zveze kulturno-prosvetnih organizacij Ljubljana Moste-Polje l. 1964 do preselitve l. 1970 je bila aktivna članica njene likovne sekcije. Sodelovala je tudi na vseh njenih skupinskih razstavah in nastopala tudi samostojno. Razstavljala pa je že prej — od prve njene razstave v Mali galeriji l. 1953 — vse do danes, doma in v tujini.

Že kot otroku je **kozolec** vabil njeno notranjost, kasneje predvsem z njegove čelne strani, v vertikali. Zaživel ji je najbolj v poljanski pokrajini kot simbol lepote in nostalgična podoba mladosti, privid bega pred uničenjem modernega industrializiranega sveta.

Iz njene precej obsežne ustvarjalnosti objavljamo fotografiji dveh platen.

Vida Fakin. Beg IV. Olje 1976

Vida Fakin. Beg. Olje 1976

POSEBNO ŽELIM V MOSTAH POUĐARITI

VELIK PRISPEVEK MLADINE

Ob odkritju spominskega obeležja padlim v NOV in žrtvam koncentracijskih taborišč iz Most, s Sela in iz Novega Vodmata v spodnji avli kulturnega doma Španski borci 29. maja letos je uvodne besede spregovoril eden medvojnih sekretarjev rajonskega komiteja KPS Moste Leopold Krese. Njegov govor objavljamo v celoti kot spominski prispevek k zgodovini delavskih revolucionarnih Most.

Vesel sem, da vas — drage tovarišice, dragi tovariši, aktivisti OD, občani Most — lahko pozdravim v prostoru, ki je simbol našega velikega prispevka v boju mednarodnega proletariata in naprednih ljudi zoper fašizem v Španiji. Ob tem ne morem zakriti ponosa, da mi je zaupana čast, da odkrijem spominsko obeležje padlim Moščanom v naši revoluciji.

Tudi ob tej priliki naj poudarim znano dejstvo, da so bile prav Moste tisti predel Ljubljane, kjer sta prihajala v vsem predvojnem obdobju najbolj do izraza proletarska zavest in akcija. Moste so bile prva trdnjava dobro organiziranega proletariata. Ni torej slučaj, da so izhajale prav iz takega okolja ljudje, ki so se odkrivali v boju za pravice delavskega razreda, proti izkoriščanju kapitalistov, nato v naši revoluciji, povojni obnovi in graditvi naše samoupravne socialistične demokracije. Na tem območju so imeli prekaljeni revolucionarji, kot npr. Luka Leskošek in številni drugi, pri svojem težkem delu pomembno zaslombo in pomoč v široki fronti osveščenih in naprednih proletarcev — Moščanov.

Zgodovinski poziv KPJ na oboroženi odpor proti okupatorju, ki je padel v rdečih Mostah na plodna tla in dobil širok odziv, je predstavljal dejansko nadaljevanje organiziranega boja moščanskih delavcev za nacionalno in socialno osvoboditev v novih okoliščinah in v še bolj neizprosni obliki.

Neposredno po okupatorjevi zasedbi, že v mesecu maju 1941, je bil ustanovljen rajonski komite KPS. Proti koncu istega leta se je po vseh Mostah razmahnila aktivnost Osvobodilne fronte, v katere različne oblike dela in boja je bila vključena večina Moščanov. V takih razmerah in visoki zavednosti ljudi so bile represalije okupatorja in njegovih pomagačev še posebej ostre, njegov teror pa, kot se spominjamo, nečloveški. Pa vendarle ni bilo odstopanja; med izdajalci in ovaduhmi pa skorajda ni bilo domačina!

Rad se spominjam dogodkov in ljudi iz časov, ko sem bil sekretar rajonskega komiteja KPS. Posebno sta me prevzela nesebična pripravljenost in pogum mnogih

družin iz Most, da se vključijo v različne oblike boja proti okupatorju in pomoči partizanski vojski.

Posebno želim pri tem poudariti velik prispevek mladine. V Mostah je bila ustanovljena prva pionirska organizacija v Ljubljani, ki pa se ni ukvarjala s prav nič »pionirsko« aktivnostjo: to so bila izredno pomembna dejanja, ki so zahtevala pogum, odločnost in drznost odraslih. Kot se še vsi dobro spominjamo, je šlo pri tem za prenašanje raznega materiala in celo orožja v izredno težkih okoliščinah, za sabotaže, za zelo domiselno vznemirjanje okupatorja itd. Kot enega najbolj znanih med njimi naj omenim Draga Strnišo. Takrat komaj 12-letnega je pri neki od nešte-rih akcij zasačil fašist. Kljub mučenju, ki

mu je bil nato izpostavljen, je Drago dokazal, da je pravi borec, čigar junaštvo se da primerjati s tistim, ki so ga dokazovali njegovi starejši tovariši v partizanskih brigadah, odredih, narodni zaščiti, VOS in drugih zelo razvejanih oblikah organiziranega odpora slovenskega naroda proti okupatorju.

Ko se poklanjamo spominu naših Moščanov, padlih v težkih časih boja za našo nacionalno in socialno osvoboditev, je prav, da nas pri tem spremljata občutek hvaležnosti in zahvale. Vkljesana imena na plošči pa nas tudi zavezujejo, da ostanemo zvesti idealom, za katere so dali svoja življenja. To pa tudi pomeni, da stopamo složno in enotno po poti, ki jo je trsiral naš predsednik Tito.

Misel, ki nas vse skupaj preveva ob tem svečanem trenutku, je ugotovitev in hkrati zaobljuba: po Titu — Tito!

Globoko prepričan, da bo naš mladi rod, ki odločno stopa po poteh revolucije, znal čuvati, braniti in naprej razvijati naš samoupravni socialistični sistem, za katerega so dali življenja tudi ti, ki so napisani na tej spominski plošči, izročam v varstvo ta spomenik moščanski mladini.

LEOPOLD KRESE

Človek hoče navzgor

SLAVKO GERLICA

JERNEJ GAŠPERŠIČ

V jeseni 1941 je hotel nemški okupator popolnoma izseliti območje med Savo in nemško-italijansko demarkacijsko črto, na to izpraznjeno območje pa naseliti kočevske Nemce. Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je hotelo z veliko akcijo to izseljevanje zavreti in ljudem omogočiti, da bi zbežali na italijansko stran, oziroma stopili v partizane. V tej akciji naj bi sodelovale vse štajerske partizanske čete (I. štajerski partizanski bataljon) pod poveljstvom Franca Rozmana-Staneta in partizanske čete, ki so delovale na Dolenjskem (Molniška, Belokranjska, Novomeška, Mokronoška, Brežiška, Ribniška in Grosupeljska četa). Komandant teh združenih dolenjskih čet ali bataljon je bil Jernej Gašperšič iz Zadvara. Za usklajevanje celotne akcije sta odšla na teren tudi politični komisar Miha Marinko in namestnik komandanta Glavnega poveljstva Aleš Bebler. Zaradi vrste objektivnih razlogov, predvsem pa zaradi visokega snega, ki je nenadoma zapadel, vse čete niso prišle pravočasno na zborna mesto in akcija ni uspela tako, kot je bilo načrtovano.

Najbolj je znan napad na nemško postojanko v Bučki 3. novembra 1941, ki ga je izvedel bataljon pod poveljstvom Jerneja Gašperšiča. Prav je, da ob 40-letnici tega napada obudimo spomin nanj.

Jernej Gašperšič se je rodil 13. avgusta 1915 v številni, siromašni kmečki družini v Zadvoru. Vsi njegovi bratje so bili napredno usmerjeni. Brat Gabrijel je bil od leta 1924 član SKOJA, od leta 1929 član komunistične partije in l. 1927 med ustanovitelji Svobode v Zadvoru. Tudi Jernej se je že kot mlad, komaj šestnajstletni soboslikarski vajenec, vključil v zadvorško Svobodo kot godbenik, sodeloval pa je tudi v pevskem zboru in dramski sekciji. Postal je tudi neumorni organizator in sodelavec v vseh političnih akcijah Partije, posebno pa je bil znan voditelj mladine. Kolikor mu je ostajalo prostega časa, ga je posvečal marksističnemu izobraževanju, katerega mu je Svoboda namenjala veliko pozornost. Tako je v nekaj letih dozorel v zrelega in zavestnega revolucionarja ter bil komaj devetnajstleten 1934. leta sprejet v Partijo.

Poleg aktivnega delovanja v sekcijah zadvorške Svobode je Jernej Gašperšič kmalu prevzemal vodilne naloge v njenem upravnem odboru in prispeval k neprestanemu razraščanju in krepitvi društva. Z drugimi tovariši — komunisti je mnogo prispeval k temu, da je Svoboda vedno bolj preraščala okvir kulturnega društva in postala revolucionarna politična organizacija, ki je delala veliko preglavic takratnemu režimu in postajala najmočnejša politična sila v takratni dobrunjski občini. Po razpustu Svobode leta 1935 je bil Jernej Gašperšič organizator in pozneje predsednik njene naslednice Vzajemnosti.

Toda ne samo v Zadvoru. Izredno aktiven in delaven je bil tudi v sindikalnem gibanju gradbinskih delavcev, kjer je bil celo tajnik njihovega sindikata. Kot sindikalni aktivist je bil med prvimi organizatorji stavk in drugih akcij, ki jih je organiziral sindikat v boju za pravice najbolj zapostavljenih gradbinskih delavcev.

Zaradi vsega tega je imel številne težave z oblastmi in doživljal je preganjanja in upravne kazni, ki pa ga niso odvrnile od revolucionarne poti, temveč so ga še spodbujale pri njegovem delu. Oznaka komunistična ga je spremljala povsod in je zato tudi povsod imel težave. Starojugoslovansko vojsko je na primer služil v Skopju, čeprav je imel že določeno, da od-

služi kadrovski rok v Beogradu. Na številnih orožnih vajah v letih 1939—1940 mu niso zaupali orožja, z obrazložitvijo, da je komunist.

Tik pred napadom na Jugoslavijo 1941. leta je bil Jernej Gašperšič spet poklican v vojsko, po njenem razpadu pa se je hitro vrnil domov ter se takoj vključil v priprave na oboroženi odpor. Sodeloval je pri zbiranju in skrivanju orožja ter drugega vojaškega materiala in bil med prvimi organizatorji Osvobodilne fronte.

Ko je bila v noči od 12. na 13. julija 1941 prva racija komunistov in aktivnih Svobodašev, v dobrunjski občini je bil na spisku tudi Jernej Gašperšič. Kot mnogi drugi pa je že tedaj živel v polilegali in ga Italijani niso našli, tako da je 13. julija 1941 odšel v partizane — v Molniško četo. Kako »pomemben« je bil Jernej Gašperšič tudi za okupatorja, nam potrjuje tudi to, da so Italijani že 8. avgusta 1941 razpisali za njim tirnico. Na njej sta bila še dva pomembna komunistična tega vzhodnega območja naše sedanje občine: Jože Moškrič-Ciril in Tone Trtnik-Tomaž.

Jernej je bil iz čete takoj poslan v Ljubljano, da se poveže z Glavnim poveljstvom in prinese navodila. To zvezo je uspešno opravil in ga je CK KPS določil za delo v Glavnem poveljstvu. Njegova naloga je bila predvsem, da je sodeloval pri organiziranju in povezovanju hitro nastajajočih partizanskih čet na Dolenjskem oziroma okoli Ljubljane. Sprejemal in vodil je novice, dajal prve napotke za delo čet na vzhodnem in južnem delu Ljubljane in vsi so ga imenovali kot komandanta bataljona.

Oktober 1941 je bil tudi določen za komandanta bataljona, ki so ga sestavljale dolenjske partizanske čete, za veliko akcijo v Zasavju. Kot že omenjamo, ta zaradi težkih vremenskih razmer ni uspela tako, kot jo je predvidevalo Glavno poveljstvo. (O tem obširno piše Miha Marinko v svojih Spominih.) Jernej Gašperšič je v teh težkih razmerah kot komandant bataljona svojo nalogo uspešno opravil. Poleg napada na Bučko in poleg več manjših spopadov je bataljon pripeljal iz sovražnega obročja.

Po končani akciji se je vrnil v Ljubljano,

Jernej Gašperšič

kjer je opravljal nove dolžnosti. Dne 15. novembra, ko je šel na neko zvezo, je bil pod ilegalnim imenom Janez Babnik aretiran. Italijani dolgo časa niso vedeli, koga so aretirali, a našel se je nekdo, ki ga je izdal. Tudi v zaporih je pokazal, da je bil pravi komunist. Iz zabeležk na policiji je razvidno, da ni ničesar izdal. Zaprt je bil na policiji, nato na sodišču in nazadnje v »belgijski« vojašnici. Od tam je bil 11. maja 1942 odpeljan na strelišče, kjer je bil ustreljen kot talec.

Tako je sredi velikega boja omahnil v 27. letu starosti prekaljen komunist, borec in delavec. Njegovo ime je tesno povezano z razvojem revolucionarnega gibanja v vzhodnem delu Ljubljane in s sindikalnim gibanjem gradbinčev v letih 1930—1940. V prav vsaki politični akciji je vtakano tudi njegovo delo. Bil je eden mlajših tovarišev iz generacije revolucionarjev v takratni dobrunjski občini in širši okolici Ljubljane, ki so uspešno in odgovorno uresničevali politiko Partije. Zato vsakokrat, ko se spomnimo teh časov, naletimo nanj in na njegovo delo.

Prav tako pomembno je bilo njegovo delo tudi na samem začetku narodnoosvobodilnega gibanja, ki je bila popolnoma nova kvaliteta in oblika revolucionarnega boja delavskega razreda. Tudi tedaj je s svojo sposobnostjo in vztrajnostjo prispeval h hitremu razvoju Osvobodilne fronte in organiziranju partizanskih čet. Žal pa je, kot mnogi najboljši, v tem boju prekmalu omahnil pod okupatorjevimi strelji.

Toda v nas Jernej Gašperšič in njegovi tovariši in soborci še vedno živijo, saj so del našega sedanjega življenja.

MARJAN MOŠKRIČ

POBRATENI ŠOLI

Učenci in delavci OŠ Ketteja in Murna že 15 let uspešno sodelujejo z OŠ Josifa Pančiča iz Beograda. Avgusta letos pa so na skupni seji predstavnikov samoupravnih organov obeh šol sprejeli sklep o razširjenem programu sodelovanja.

Pobratena šola nosi ime po uglednem srbskem zdravniku in biologu, ki je kot raziskovalec flore na Balkanu objavil mnoga znanstvena dela.

V letošnjem šolskem letu ima ta njihova šola 52 rednih učnih oddelkov s 1576 učenci, ki poleg rednega dela pri pouku sodelujejo tudi v 22 prostovoljnih dejavnostih in organizacijah. Pionirska in mladinska organizacija sta za svojo aktivnost prejeli že več priznanj. Posebno bogato pa je delo literarne sekcije, ki izdaja glasilo Naša reč.

*Drugarstvo je najlepša stvar na svetu
i poznata je svakom detetu.*

*Drugarstvo je:
uteha kad se plače,
kad se brani mladje djače,
dvoje kad se vole,
kad se drugarica doprati do škole,
zadatak kad se kaže
u igri drugu kad se pomaže.*

*Sve, baš sve je drago,
al' drugarstvo je najveće blago.*

*Najlepša stvar na svetu
koja je poznata svakom detetu
je DRUGARSTVO.*

Učnik V/5

Prošli smo stazama slobode

Prolazim pored šumarka, šumarkom pada lišće. Tiho je, samo se čuju ptice. Nikoga nema. Ko je sve prošao ovuda? Koliko mladića, majki, dece? Koliko puta?

Sunce se svake večeri daleko gubi na zapadu. Samo ostaje duga kolona ratnika. Ne znam im broja ni lika, znam samo da ih je bilo mnogo, mnogo.

»Kao na gori lista,« i da su svi imali žuljovite ruke radnika, dušu pesnika srce rođenog brata.

Ja nisam sa vama ovim stazama išla, ali sam o vama slušala i znam zašto scake večeri šuma crveno blista.

Ja nisam sa vama pušku nosila, korice hleba delila, ali sam u pesmi Beograda i vaš glas čula.

Bili ste žedni za ljubav majčinu, za na-

smejano sunce, slobodno nebo, ali ste na neprijatelja smelo jurišali za sutrašnjicu, iako su vam na putu stajali smrt, glad i strah. Vi ste uspeali da u ruševinama pro-nađete cvetne staze slobode. Staze kojima sada koračam.

Sada živim srećna u slobodi i roditeljska ruka mi ukazuje put. Shvatam svaki vaš pad, a i žedan korak u slobodu.

Znam zašto ponekad sasvim slučajno zaplačem na obali Save i oči mi odlutaju na vrh Kalemegdana, u jednoj šumi neznanoj gde cvetaju stoletni hrastovi i breze i ponašaju se sa lišćem i cvećem što raste vrh jedne davno napuštene, ali nikad preboljene humke.

Mnogi ljudi govore da je jučerašnjica svet koji je prošao, ali ja ga nisam zaboravila.

ŠANTRIĆ MILENA
VV2

SLOBODA

*Sloboda je san porobljenih,
nagaženi svet u travi,
ptica u letu
sunce i nebo što se plavi.*

*Sloboda, to su naša brezbrizna
igranja i pesme,
to je ono najlepše,
i najsvetlije,
i to nam niko uzeti ne sme.*

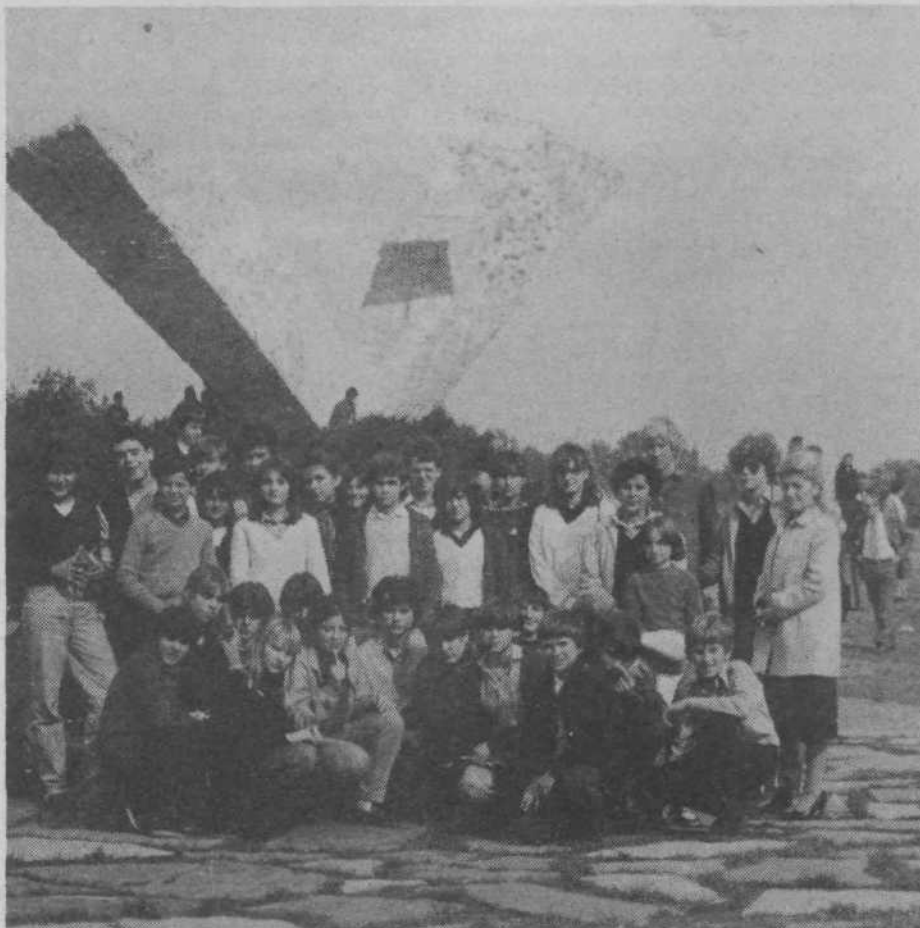
SNEŽANA DIMITRIJEVIĆ
VI/3

Naša mladost je ljubav

Hiljada lica koja se svakodnevno sreću zrače najlepšim sjajem na svetu — zrače mladošću. Život je kao harfa na kojoj su isprepletene dve žice. Pored mladosti tu je ljubav, osećanje staro koliko i čovjek. Naša mladost je ljubav. Ljubav za životom. Život se stvara radom, raditi se može u slobodi, slobodu nam je darovao čovek. Naša mladost je nesebična ljubav za ceo svet.

Svoju ljubav darujemo toplom letu što nam se svake godine smeje među prstima, pticama i lepezama njihovih pesama, nežnim čipakama morskih valova, iskričavim hitima života, svoju ljubav darujemo slobodi i čoveku. Cveće u kosi, suze o oku, osmesi na licima, sve je to naša mladost. Razna imena na stablima drveća, razne stope na preplanuloj zemlji, sve je to naša ljubav. Kao ptica u plavim prostranstvima — naša mladost je neobuzadna, radoznala, jer je naša ljubav velika. U njoj ima mesta za svakog čoveka, svaku pticu, svaku tugu i bol, svaku radost i veselje. Velika je toliko, da bi mogla da primi ceo svet pod svoje toplo okrilje. Nekad čudljiva, nekad razudana, naša mladost je često neshvaćena. I tako nastanjena u svakom srcu, mladost je deo svakog čovejaka. To je naše najdragocenije blago. Ali ipak, jednom, kad nismo dovoljno pažljivi, prikrađu nam se godine i ukradu mladost, ukradu nam naše tuge i zaborave, naša sećanja i naša nadanja i odlete sa njima daljinu. Ali nikada ne padnu u zaborav. U svakom živom biću koje ume da tuguje, ostave po jedno sećanje na nešto lepo. Mladost ode, ali stane ljubav. Živi večno u nama, ponekad tužna, pomogne, razvedri i u tome uvek uspe jer... Ljubav mladosti je najlepša, najiskrenija i najjača ljubav.

MILENA DOBRAŠINOVIĆ
VII/1
OŠ Josifa Pančiča

Učence OŠ Ketteja in Murna so gostitelji iz Beograda povabili na obisk spomin-skega parka v Kragujevcu

Parna lokomotiva pripoveduje

Na ljubljanski železniški postaji že dolgo časa stoji stara parna lokomotiva. Mimo nje brzijo moderni vlaki. Množice potnikov hodijo mimo nje in le včasih se kdo ob njej ustavi, si jo ogleda, nato pa odhiti dalje. Pred mnogimi leti pa je bilo drugače.

Lokomotiva premišljuje: Rodila sem se leta 1848. Meni na čast je napisal največji slovenski pesnik France Prešeren pesem Od železne ceste. Vozila sem od Dunaja do Trsta. Bila sem strašna in hitra. Velikokrat sem plašila konje na polju, ko sem

hrumela mimo. Omogočila sem cenejši dovoz surovin, odvoz izdelkov in ustvarila pogoje za večji razvoj industrije. Živela sem v lepih in hudih časih. V vojni so bili vagoni, ki sem jih vlekla, polnih vojakov, odhajajočih na fronto. V drugi svetovni vojni so me prisilili, da sem vozila zavedne Slovence v taborišča.

Toda prišli so lepši časi. Pripeljala sem preživle iz taborišč in izgnane spet domov. Sodelovala sem pri obnovi domovine. Prevozila sem še zadnje vagonne rude in premoga, nato pa sem opešala. Prišle so mlajše, hitrejše in močnejše lokomotive. Vsak dan jih opazujem. Brzijo mimo mene. Lepe so in svetle, ker jih poganja elektrika. Vesela in ponosna sem nase in na svoje naslednice.

Tako si vsak dan misli stara upokojena parna lokomotiva.

BARBARA SRŠEN 7. b

TAKI SMO

Mladi smo, radi imamo pank, disko glasbo, nekateri domačo. Nosimo ozke ali široke hlače, prevelike puloverje. Všeč nam je, kar je drugačno, neobičajno.

Smo neugnani, neučakani, včasih tudi nesramni, pa tudi dobri.

Beremo stripe, dr. romane, kriminalke, grozljivke. Najbolj nas zanimajo filmi z oznako »za mladino pod 15. letom ni primerno.«

Postavljamo se s cigaretami, preklinjamo in mislimo, da smo strašni frajerji. Med nami so pankerji in šminkerji, ki se med seboj tudi stepejo. Včasih smo sami sebi všeč, včasih smo si odveč.

Starši pravijo, da slabo slišimo, da so bili oni drugačni, boljši, skromnejši, nam pa se zdí, da so samo pozabili, kakšna je mladost.

Mladi smo sedaj, kljub vsemu pa vemo, da je naše edino delo učenje. Na spričevalu, ki smo ga dobili v prvem razredu, nas spremlja ta Titov citat. Vemo, da samo z znanjem koristimo domovini, ki je samo ena, ki je naša. Mladi smo, taki smo.

ALENKA ANŽIČ 8. b

DREVO

Naj se najprej predstavim. Sem drevo in rastem v centru mesta Ljubljana.

Moja zgodba se prične zgodaj zjutraj, ko me prebudi ropot s ceste in ko mi smrad polni pljuča. Mnogo ljudi že navsezgodaj odhaja na delo, a skoraj vsi se vozijo z avtomobili in nihče ne pomisli name.

Ni jutra, ko bi se prebudil in me bi stiskalo v pljučih. Nihče ne pomisli, kaj me čaka, čeprav že toliko let kljubujem smradu s ceste.

Pred nedavnim se mi je sanjalo, kako bo že kaj kmalu v Ljubljani, če bo šlo tako naprej: povsod sam beton, ljudje nosijo plinske maske. Povprašam moža, ki prodaja mimoidočim konserve z zrakom, kaj se dogaja z Ljubljano.

Samo odkimava in reče: »Vsega so krivi naši dedi in pradedi. Oni bi lahko obdržali lepote Ljubljane, o katerih sedaj lahko le še beremo v knjigah. Gledam tujčev obraz. Ves je blede in upadel, kot da na njem ni znaka življenja.

Ob pogledu na ta obraz sem se spomnil. Pravzaprav me je prebudil ropot s ceste in smrad, ki mi je polnil pljuča. Gledal sem ljudi. Hotel sem jim povedati vse, kar sem doživel to noč, pa kaj, ko me nihče ni poslušal.

Kdaj se bodo zavedali kaj delajo? Morda takrat, ko bo sanjska podoba postala resnica. Takrat se bodo sramovali — samega sebe.

BARBARA ŠEŠEK, 8. č

Ne reci nič

Molči.

Mar ne slišiš šepetanja vetra?

Ne, ne govori.

Lepa je tišina.

Poglej meglo,

ki se spušča na reko.

Poglej molči

in nežno objema
skrite sanje valov.

Poglej me

in ne reci nič.

Ljubim tišino, reko, veter,

ljubim tebe, ker si veter,

reka, tišina.

Zato ne reci nič,

molči.

In zaživel boš

v toplém ritmu ljubezni.

ALENKA SLABE

Beograjski gostje z učenci OŠ Ketteja in Murna ob obisku Prešernove rojstne hiše v Vrbi

JESENSKA SLIKA

Gledam skoz okno. Jesen je. Sonce je pokukalo izza gostih črnih oblakov. Breze so se priklonile v vetru majhnemu žarku, ki jih je za hip objel in ogrel. Z mogočnega hrasta padajo pisani listi počasi na zemljo.

Čudno, da nekatere ptice hitijo na jug. Kot da jim ni mar za pisane barve, za čudovito sliko umetnice narave. Prislunem šumenju borov. Skrivnostno tiho šepetajo. In že se usujejo majhne kapljice, ki trkajo na moje okno. Dež! Od dreves že curljajo težke kaplje. Za trenutek se mi zazdi dan čemerer in pust.

Počasi se spušča mrak in z njo megla, v kateri se vsa pisana preproga polagoma izgublja. Vije se okoli dimnikov in skriva krošnje dreves, potem pa nenadoma pogoltno vse. Ostanje le pusta, turobna ničvredna sivina.

DAMJANA FEKONJA, 8. b

TUJCI

Rada bi ustvarila trenutek,
ko ne bi na nič mislila,
ko bi lebdela v zraku,
ko bi bila želja v vetru.

Danes vem, kako majhen je greh,
kako nepomemben
v nekem vesoljnem času,
kjer vsi hitijo;

kjer se

nihče

nikoli ne ustavi,

kjer nihče

nikogar

ne poljubi na lase.

MIRJAM PEČNIKAR

1989 9. sredi 20

Z GLASBO SKOZI ŽIVLJENJE

MLADA LETA

Rodil sem se leta 1911 na Vevčah št. 49 kot sin gostilničarja in posestnika Avgusta Kuharja in matere Antonije Glačnik. Mama mi je darovala nežnost in ljubezen do poštenega. Prvi moji spomini segajo v čas, ko sem bil star tri leta. Spominjam se, kako mi je moja mama v naročju nesla pod okno sosednjega »magazina« vevške papirnice. V delu »magazina« je bil kino, kjer so Vevčanom vrteli neme filme. Dogodke na platnu pa je s harmoniko spremljal avstrijski vojak — harmonikar Galoš po imenu. Takrat leta 1914 je bil na Vevčah avstrijski oddelek vojske. Ta harmonikar, ki je igral na takrat za nas nov instrument, gumbno kromatično harmoniko, je bil velik umetnik, saj je izvajal z njo vrsto koncertnih pesmi tako iz oper kot klasičnih. Ta instrument me je že kot otroka popolnoma očaral. Ko nisem mogel zaspati, mi je oče za uspravanko zaigral na diatonično harmoniko. Šele potem sem srečen zaspal. . . Nekoč sem pasel ovce nedaleč od hiše »pod hrastom«, ko smo dejali. Nenadoma je začelo močno grmeti in pokati. Vnela se je smodnišnica, ki so jo imeli nemški vojaki nedaleč od Zaloga, »za štreko«. Pokanje me je tako prestrašilo, da sem dobesedno ponorel in zbežal skupaj s prestrašeno ovco naravnost domov v mamino naročje. Bil sem tako šokiran, da me je še vse leto vsako noč »metala božjast«.

Ko sem bil star pet let, mi je oče kupil orglice in nekoč, ne da bi bil vedel, me je poslušal tudi harmonikar iz kina. Imel sem dober spomin in sem godel vse tiste skladbe, ki jih je on izvajal na harmoniko. Ko sem končal, me je mož objel, poljubil in stisnil v roke nekaj krajcarjev. Takrat sem mislil, da ga ni srečnejšega pod soncem od mene.

Prav znanje na orglice mi je koristilo, da sem mnogo pozneje, po osvoboditvi leta 1969, imel na Pohorju prvi seminar za vzgojiteljice otroških vrtcev, drugega pa leta 1978 v Celju. Takrat sem moral »pogrunitati« zapisovanje skladb za orglice. Kar dvoje barv sem izbral. Rdečo in modro. Rdeče zapisane note so veljale za pihanje v orglice, modre pa za potezanje sape iz orglic. Tako so vzgojiteljice v kratkem času vrsto pesmic igrale po mojih označenih notah. Še sedaj hrani VZV Maribor moje zapiske na velikih panojih.

S šestimi leti so mi kupili violino. Nepopisno rad sem jo imel. Spočetka je bilo težko. Škrapanje in cviljenje je šlo na živce vsem domačim, vendarle že v razmeroma kratkem času sem toliko znal, da sem lahko igral v domačem triu. Pozneje pa smo imeli svoj kvartet: Johan Jeriha je igral harmoniko, brat Gustelj kitaro, Hans Prelovšek drugo violino in jaz prvo violino. S tem kvartetom, ki smo mu naredili ime »Kuharjev šramel kvartet«, igrali smo doma v gostilni in bili stalni gostje ljubljanskega radia. Še danes hranim vabila za nastope. Violino me je prva poučeval bratranec Rudi Dolničar. Kasneje pa me je oče vpisal na ljubljansko Glasbeno Matico. Hodil sem dvakrat tedensko v glasbeno šolo. Po osnovni šoli pa me je oče vpisal na meščansko šolo na Prule. Takrat smo vsi otroci hodili peš v Ljubljano in vem, da nisem nikdar manjkal. Vzporedno z meščansko šolo sem obiskoval tudi glasbeno šolo in se poleg violine učil tudi teoretičnih predmetov. Ko pa so me kasneje po očetovi odločitvi vpisali na ljubljansko učiteljsko, sem bil že na pedagoškem oddelku konservatorija. Pa se povrnimo še malo v osnovnošolske čase.

Ker je bil moj oče starosta Sokola, je bilo jasno, da smo bili tudi mi otroci podmladek Sokola. Kar pri nas na dvorišču so bile vaje. Po-

stavljani so bili drog, bradlja in prožna deska za skok v višino. Tu so bile vsak dan proti večeru vaje podmladka in članov. Proste vaje in orodno telovadbo pa smo izvajali na javnih nastopih. Po nastopih so bile veselice s srečolovom in drugimi družabnimi igrami. Na veselicah je igral tudi tamburaški zbor. Sokol je namreč imel tudi tamburaški in pevski zbor. Njihove vaje so bile v gostilniški sobi, ki je bila izključno sokolska. V začetku je vodil tamburaški zbor Danilo Ključenko, pozneje pa moj brat Gustelj. Mešani pevski zbor pa je vodil sprva Jazbar, pozneje pa učitelj na osnovni šoli Ernest Švara. Takrat je bilo kulturno življenje zelo razvito, saj so se vsak večer sestajali v naši sobici pevci, tamburaši in pozneje tudi člani sokolske gledališke družine, ki jo je vodil Odon Vuga. Ker sem čutil potrebo po petju, sem ustanovil pevski kvartet. Peli smo kar na pamet in še sedaj se čudim, kako smo popolnoma pravilno peli prvi in drugi tenor ter prvi in drugi bas. Vsak večer smo vasovali po Vevčah in Polju. Ker sem kot štirinajstletni fant že precej vedel o glasbi, so me nekoč zaprosili, da bi dirigiral ob »novi maši« v cerkveni pevski zbor ob spremljavi manjšega ansambla Glasbene Matice. Res sem se lotil dela in pripravil skladbo (Foersterjevo mašo). Bežno se spominjam tega petja. Vem le to, da so me po izvajanju pevci nagnali, ker sem jih okaral, da so brez posluha in pa primadono, da se preveč dere. Nikdar več me niso povabili k sodelovanju. Pozneje je Sokol pričel s prostovoljnimi delom — zidati svoj dom v Polju. Dobil smo dvorano, ki je bila namenjena telovadbi in kulturnim dejavnostim. Na velikem vrtu za domom pa smo vadili javne nastope. Ustanovili smo tudi nogometno ekipo. Spominjam se, da je bila takrat tudi nogometna tekma seniorjev proti juniorjem. Na eni strani so se zbrali samo starejši člani v dolgih dresih (hlače čez kolena), na drugi pa mladina v kopalnih. Seveda stari ne bili bi stari, ko ne bi imeli poleg golovih vrat še sodček nastavljenega piva, da so med tekmo, ko so prejeli gol, zalili žalost z vrčki piva. To je bilo smeha

in zabave. Polno gledalcev pa je napolnilo prazno sokolsko blagajno. Zelo agilna je bila tudi gledališka družina, ki je pod vodstvom režiserja Vuge uprizorila več gledaliških predstav, kot Trije vaški svetniki, Peg srček moj, Rodoljub iz Amerike in druge. S temi igrami smo tudi gostovali. Tudi sam sem bil član te gledališke družine.

UČITELJ IN GLASBENIK

Po odslužitvi vojaškega roka sem leta 1936 nastopil službo učitelja v Šafarskem pri Ljutomeru, obenem pa sem poučeval na ljutomerski glasbeni šoli. Svoje glasbene izkušnje sem prenesel v ta kraj. Na vasi sem vodil moški in mešani pevski zbor in gledališko družino, na glasbeni šoli pa sem poučeval violino, solopetje, mladinski pevski zbor in šolski orkester. Do šole je bilo osem kilometrov, kamor sem vsak dan hodil, poleti se včasih tudi peljal s kolesom, pozimi gazil sneg ali se peljal s smučmi. Mojo dejavnost je prekinila mobilizacija leta 1941, ko sem bil razporejen kot rezervni intendantski podporočnik v Varaždin. Po kapitulaciji Jugoslavije in po vdoru Nemcev v Varaždin sem pobegnil domov in od tam sem na ukaz prosvetnih oblasti nadaljeval službovanje na po Nemcih zasedenem ozemlju Šafarsko. Po štirinajstih dneh službovanja so me Nemci aretirali, me odpeljali najprej v Štrigovo, potem pa v Ljutomer, kjer so nas zaprli v Sokolski dom in nas zvečer s kamioni odpeljali na železniško postajo, kjer sem skočil na odhajajoči vlak, ki je peljal proti Dobovi. Tam so me Nemci zopet aretirali in odpeljali v zbirni center. Rešila pa me je žena postajonačelnika Zora Avsec, ki je kot rojena Primorka govorila italijansko. Prav takrat je namreč prišla italijanska oficirska patrolja in po njenem posredovanju me je prevzela od Nemcev, ker sem spadal pod po Italijanih zasedeno ozemlje. Končno sem se pripeljal do Litije, od tam pa v domači kraj.

(Nadaljevanje in konec prihodnjič)

Trave
JANEZ JUVAN

NAŠA SKUPNOST — 25. MAJ

Umetniška priloga. Ureja komisija pri uredniškem odboru Nsk, zanjo odgovarja Marjan Možič.